

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بجثمان با توفیق پروردگار متعال درباره فریضه بسیار مهم امر به معروف و نهی از منکر بود که این فریضه مهم همیشه با فضا و وضع جامعه ارتباط دارد لذا حضرت امیر علیه السلام فرمودند: ﴿وَمَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلِّهَا وَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا كَنْفَتَةٌ فِي بَحْرِ الْجَنَّةِ﴾^۱ و حضرت باقر علیه السلام فرمودند: ﴿فَرِيضَةٌ عَظِيمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحُلُّ الْمَكَاسِبُ وَ تَرُدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ يُنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ يَسْتَقِيمُ الْأَمْرُ﴾، خلاصه اینکه بجثمان با توفیق پروردگار متعال یک بحث فردی اجتماعی بسیار مهم می باشد.

صاحب جواهر اعلی الله مقامه در جلد ۲۱ جواهر ۴۳ جلدی بحث را ابتداء از آیات قرآن آغاز کرده و چند آیه بیان کرده منتهی کلاً در هشت جای قرآن کریم آیاتی درباره امر به معروف و نهی از منکر داریم من جمله این آیات که خداوند متعال در آنها فلسفه جهاد و امر به معروف را بیان می کند: ﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَ إِنَّ اللَّهَ عَلَي نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ (۳۹) الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَ لَوْ لَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الصَّوَامِعُ وَ بَيْعٌ وَ صَلَوَاتٌ وَ مَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَ لَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ (۴۰) الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ

عَاقِبَةُ الْأُمُورِ (۴۱)﴾^۲، تازمانی که پیغمبر صلوات الله علیه و آله در مکه بودند امر به جهاد نبود بلکه فقط امر به ساختن جامعه و بیان معارف اسلامی بود هرچند که مسلمانان مظلوم واقع شده بودند و حتی مورد شکنجه بودند اما وقتی که حضرت به مدینه آمدند و اسلام تثبیت شد این آیات نازل شدند و اذن و اجازه جهاد از طرف خداوند متعال داده شد فلذا این آیات شریفه دلالت دارند بر اینکه هر ملت مظلومی از طرف خداوند متعال مجاز هستند و اذن دارند تا قیام و جهاد و امر به معروف کنند و خداوند نیز به آنها کمک خواهد کرد.

آیه بعدی که صاحب جواهر ذکر نکرده این آیه شریفه می باشد: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَ يَحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَ يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^۳ که معلوم می شود امر به معروف و نهی از منکر یکی از ویژگی های انبیاء و ائمه و علماء بزرگ می باشد.

یکی از آیات مهمی که در بحث ما درباره امر به معروف و نهی از منکر وجود دارد این آیه شریفه: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ لَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَ أَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾^۴ می باشد منتهی قبلش این آیه شریفه: ﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَ يَأْمُرُونَ

^۱سوره حج، آیه ۳۹ و ۴۰ و ۴۱.

^۲سوره اعراف، آیه ۱۵۷.

^۳سوره آل عمران، آیه ۱۱۰.

^۴نهج البلاغه، تنظیم مرحوم دشتی، ص ۳۷۴، حکمت ۳۷۴.

بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^{۱۰} وجود دارد که ما باید ببینیم این دو آیه شریفه که هر دو در سوره آل عمران هستند چه نسبتی با هم دارند، آیت الله طباطبائی اعلی الله مقامه در تفسیر المیزان می فرماید این دو آیه یک چیز یعنی وجوب را می گویند و در واقع بحث در این است که آیا امر به معروف و نهی از منکر واجب عینی است یا واجب کفایی؟ تفسیر صافی گفته که "من" در "ولتكن منكم" تبعضیه است و دلالت دارد بر اینکه بر همه واجب نیست اما آیت الله طباطبائی در تفسیر المیزان می فرماید "من" تبعضیه نیست بلکه ابتدائیه می باشد یعنی قرآن کریم یک واقعیتی را برای همه بیان می کند منتهی باید یک عده ای قیام کنند و دعوت به خیر کنند و امر به معروف و نهی از منکر کنند و اما عده ای نیز گفته اند "من" بیانیه است و بیان همان آیه ۱۱۰ می باشد علی ای حال این آیات بر وجوب امر به معروف و نهی از منکر دلالت دارند بنابراین اولین بحث ما ذکر آیات قرآن مرتبط به مسئله امر به معروف و نهی از منکر می باشد.

بنده یک کتابی در مورد امر به معروف و نهی منکر نوشته ام که در آن مطلبی از المنار نقل کرده ام که گفته شده امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است منتهی مسلمانان باید عده ای را به عنوان مبلغ و داعی به خیر در میان خودشان تربیت کنند و به کشورهای دیگری بفرستند تا مردم را به خیر دعوت کنند و امر به معروف و نهی از منکر کنند.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی... .

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرين

^{۱۰} سوره آل عمران، آیه ۱۰۴.